

Oponentský posudek disertační práce

Název disertační práce: „Návrat reálného“ v procesu vzniku prostorových projektů. Popis na vybraných pracích divadelních scénografií a vizuálních umělců.

Autorka disertační práce: MgA. Magdalena Jiříčka Stojowska

Fakulta/Katedra: Divadelní fakulta Akademie múzických umění v Praze / Katedra alternativního a loutkového divadla

Vedoucí disertační práce: prof. Mgr. Karel Makonj a prof. Mgr. Miloslav Klíma

Oponent disertační práce: prof. Mgr. Michal Koleček, Ph.D.

Disertační práce MgA. Magdaleny Jiříčky Stojowske předkládaná k obhajobě pod názvem „Návrat reálného“ v procesu vzniku prostorových projektů. Popis na vybraných pracích divadelních scénografií a vizuálních umělců. představuje poctivý a poučený průzkum tendencí směřujících k nové tematizaci projevů reality v současném umění rozvíjených především v kontextu průniků vizuální a dramatické tvorby. Doktorandka přitom ve struktuře disertační práce postupuje od formulování základního teoretického diskurzu, který opírá o myšlenky filozofa Jacquese Lacana a teoretika umění Hala Fostera z různých pohledů ohledávajících problematiku reálného, přes analýzu vybraných uměleckých konceptů pohybujících se v inspirativním prostoru mezi dramatickými a výtvarnými formami uměleckého vyjádření a směřujícími k inovativnímu zapojení aspektů reality do komplexního uměleckého tvaru až po interpretaci vlastních tvůrčích či edukačních projektů zaměřených na využívání a rozvíjení formy dokumentárního divadla.

Disertační práce MgA. Magdaleny Jiříčky Stojowske nabízí navýsost originální pohled na proměny uměleckého zacházení s pojmem reálna i s realitou samotnou, když vychází z postmoderního teoretického filozofického a kulturního diskurzu na jehož půdoryse potom rozvíjí úvahy o zcela aktuálních uměleckých projevech. V této inspirativní dichotomii se přitom doktorandka ve zcela novém kontextuálním osvětlení dotýká aspektů charakteristických důrazem kladeným na uměleckou práci s reálným prostředím, na rozmýšlení hranic mezi strukturou uměleckého díla a konkrétním sociálním prostředím, na propojení umělecké a komunitní zodpovědnosti. Tématiku reálna formulovanou v kontextu postmoderních apropriačních postupů, tak transformuje do podoby umění otevřeného participačním a aktivistickým strategiím, které tendují směrem k etablování jasně formulovaného společenského tvůrčího gesta.

V úvodní kapitole disertační práce nazvané **Vysvětlení některých teoretických pojmů použitých k další analýze uměleckých děl** doktorandka úsporně ale přesvědčivě formuluje myšlenkové zázemí svého výzkumu a především tvůrčího uměleckého směřování. Na zhruba dvaceti pěti stránkách buduje srozumitelnou koncepci vztahu k projevům reality v soudobém umění vystavenou na dvou vzájemně se doplňujících postmoderních pozicích – lacanovské triadě soustředěné na pojmy symbolično, imaginárno a reálno a tématu návratu reality do umění výtvarné avantgardy konce dvacátého století. Tyto zdroje ovšem zároveň dále rozvíjí na základě poznámek následující generace filozofů či teoretiků umění, kteří je transponují do reality altermoderny a navazujících uměleckých proudů. Doktorandka se přitom opírá o texty českého filozofa a estetika Josefa Fulky, slovinského postmarxistického filozofa Slavoj Žižeka, polského filozofa Pawla Moścického a německého divadelního teoretika Hans-Thiese Lehmana. U takového typu textu je sice zřejmé, že se doktorandka nepokouší o autentický teoretický koncept, nýbrž o formulování myšlenkového rámce vymezujícího její tvůrčí umělecké pole, ale je nezbytné ocenit s jakou poctivostí se do interpretace

vybraných teoretických termínů pouští a také to, že výsledný tvar nabízí pevnou oporu pro její umělecké uvažování.

Uvědomíme-li si přitom, že vlastní autorská tvorba MgA. Magdaleny Jiříčky Stojowske je zásadním způsobem směřovaná do oblasti dokumentárního divadla, je v teoretickém diskurzu formulovaná linie rámovaná vztahem k realitě, apropriaci, angažovanosti, participaci a postdramatickým principům více než logická. V závěru první kapitoly potom doktorandka dochází k formulování postoje postaveného na termínech symbolického reálna a imaginárního reálna, jejichž průnik v kontextu dramatické tvorby přesněji konvenuje napětí vyrůstajícímu z latentního inspirativního střetu teatrality a skutečnosti, který bazálně ovlivňuje jakýkoliv divadelní tvar.

V následující kapitole nazvané **Analýza uměleckých prací vybraných umělců MgA**. Magdalena Jiříčka Stojowska rozvíjí načrtnutý teoretický rámec na základě, jak sama přiznává, subjektivně vybraných umělců oscilujících mezi divadelními a výtvarnými uměleckými formami. Kolekce autorů je řazena od výtvarných umělců pracujících s divadelními prostředky v prostoru instalačních nezřídka site-specifických projektů Evy Kořátkové či Joanny Rajkowské, výtvarníků Michala Korchowiece či Roberta Rumase expandujících do dramatického kontextu v podobě scénografických realizací, až po režiséru a scénografku Annu Viebrock, která naopak ve svých scénografiích využívá výtvarné hyperrealistické instalační postupy. Vzhledem k charakteru této kapitoly bych doktorandku podnítil ke studiu publikace Viktora Čecha **Choreografický moment v současném umění** vydané v loňském roce Fakultou umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Nejedná se přitom o výtku, protože vydání této publikace se časově překrývá s odevzdáním její práce a autorka tedy neměla prostor pro její zpracování a případnou reflexi ve vlastním textu. Pro její další studium se však může jednat o důležitý podnět, neboť výše uvedený výběr autorů, jejichž rozbořením se zabývá, bezesporu mimo jiné také naplňuje principy choreografického přístupu zabudovaného do struktury jejich konkrétních uměleckých realizací.

V rozboření jednotlivých autorů MgA. Magdalena Jiříčka Stojowska opět osvědčuje schopnost soustředit se na podstatné aspekty jejich tvorby a v interpretačním poli je s originálním pohledem vřazovat do širších kulturních i společenských souvislostí a zároveň v nich objevovat důležité aspekty inspirativní pro její další tvorbu. Jaksi mimoděk se tak před čtenářem vyjevuje logická podněcující linie trasovaná aspekty tematizace paměti, rekonstruktivních strategií, vizuální dramaturgie, nedivadelních performativních principů, a naopak divadelních site-specifických intervencí a v neposlední řadě transformačního hyperrealismu, která představuje košatou vzorkovnici otevírající perspektivu kontextuálního výkladu vlastních tvůrčích aktivit doktorandky.

Ve třetí kapitole disertační práce pojmenované **Reflexe z divadelní praxe autorky** doktorandka aplikuje v předcházejících kapitolách definované termíny a postupy do prostoru vlastní tvorby a edukační činnosti charakterizovaných aktivním příklonem k dokumentárním postdramatickým strategiím. Tato část disertační práce je poznamenána určitým příklonem k popisnosti, který sice dovoluje srozumitelným způsobem čtenářům přiblížit základní koncepce jednotlivých realizovaných projektů, ale na rozdíl od předcházejících kapitol, již poněkud postrádá napětí vyrůstající z přítomnosti intenzivního promyšlení definované problematiky, které tak významně oživuje vyznění prvních dvou částí disertace. Přesto se i v této kapitole MgA. Magdalena Jiříčka Stojowska odvážně pouští do poctivé sebereflektivní interpretace, například v rámci úvahy o možnostech radikálních angažovaných společenských tvůrčích gest v kontextu postdramatických dokumentárních forem formulované v souvislosti s inscenací **4. svět**.

Celkově lze ovšem konstatovat, že MgA. Magdalena Jiříčka Stojowska ve své disertační práci a především ve své aktivní umělecké tvorbě sleduje nejnovější vyjadřovací trendy a osvědčuje suverénní orientaci v prostoru aktuální umělecké dramatické i výtvarné teorie. Její divadelní realizace při akcentaci různorodých aspektů reality otevírají prostor pro kritickou uměleckou interpretaci palčivých otázek spojených s problematikou vyloučení, jehož příčinou mohou být velice rozdílné důvody – zdravotní, sociální, rodové, rasové –, ale které vždy vyvolává nezbytnou obranu potřebu intenzivní komunikace, empatie, spolupráce a osobní angažovanosti.

V závěru oponentského posudku je tedy možné konstatovat, že doktorandka MgA. Magdalena Jiříčka Stojowska v předkládané práci vedle kvalitního tematického zaměření přesvědčivě osvědčuje získané kompetence nezbytné pro úspěšné absolvování doktorského studia – tedy schopnost samostatné a inovativní tvůrčí umělecké a především výzkumné práce, hluboké porozumění aktuálním trendům současného dramatického a výtvarného umění a kultury obecně, cit pro práci s prameny a odbornou literaturou, zacházení se současnými metodologickými rámci, formulaci strukturovaného odborného textu obsahujícího odpovídající poznámkový aparát a konečně také cit pro jazyk a formulační vyváženost kombinující dostatečně odborný ale také srozumitelný způsob vyjádření.

Vzhledem k výše uvedenému je možné bez veškerých pochybností disertační práci MgA. Magdaleny Jiříčky Stojowské předkládanou pod názvem „Návrat reálného“ v procesu vzniku prostorových projektů. Popis na vybraných pracích divadelních scénografů a vizuálních umělců. doporučit k ústní obhajobě a k následnému udělení akademického titulu doktor (Ph.D.).

Otázka k obhajobě:

Poslední kapitola předkládané disertační práce je nazvána **Prostor jako neexistující hmota**. Ve Vaší umělecké práci, využívající dokumentární vyjadřovací strategie, se však vždy vyjevují určující ozvuky reálných významotvorných lokací, situací, příběhů a osudů. Nebylo by tedy možné uvažovat v souvislosti s Vaším autorským přístupem o tvůrčím **prostoru jako imaginární hmotě symbolické existence** ve smyslu akcentace principů přivlastnění, intervence, participace a dokumentarity?

V Ústí nad Labem, 28. 8. 2020

prof. Mgr. Michal Koleček, Ph.D.
Fakulta umění a designu
Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
Pasteurova 9
400 96 Ústí nad Labem

